No. 46. Donderdag 11 November 1915. 15de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Uit de O. I. Mail.

De Gezondheidstoestand te Batavia.

23 Sept. j.l. is Batavia weer besmet verklaard wegens cholera. Vanaf 1914 is dit nu de 5e maal. D.d. 26 Sept. j.l. waren er onder behandeling voor diphteritis, één persoon, voor pokken 6, voor typhus 41 Europeanen, 23 inlanders en 8 Chineezen, voor cholera 5 Europeanen, 4 inlanders, 1 Chinees en 1 Arabier.

Nuttige Platen.

Door den chef van den gezondheidsdienst worden telkens stellen platen verspreid, welke dienen moeten om te waarschuwen tegen onreinheid. De platen zijn ditmaal ook van tekst in de Chineesche taal voorzien.

Weert de vliegen staat er o.m. op. Ze brengen de malaria over. Opgehangen in de scholen, op geschikte plaatsen in de kampongs en vooral daar, waar de wetten der hygiëne met voeten worden getreden, zullen ze niet nalaten een heilzamen invloed op de bevolking uit te oefenen.

De schoonmaak in Celebes.

De Makassaarsche correspondent van „De Javabode" meldt:

De aanwezigheid van den regeeringscommissaris doet zich danig gelden. Zooals te verwachten was, is een opmerkelijke verandering gekomen in de troepensterkte. Vooral het Loewoesche zal ernstig worden aangepakt. Kapitein van Hengel is te Madjeno geplaatst en zal in die buurt wel als troepencommandant worden aangewezen.

De officier van gezondheid 1e klasse Hebelein gaat naar Paloppo en de idem 2e klasse Mas Boenjamin naar Mamoedjoe.

De bevolking in het algemeen is wel rustig, doch nog steeds bevreesd voor de rooverbenden.

In Takalar is dit niet meer het geval. Daar zijn het juist de bevolkingspatrouilles, die de roovers onophoudelijk vervolgen en daarmede veel succes hebben. Want hun macht is verdwenen en ze zijn geen brani meer, om openlijk in de kampongs als zoodanig te verschijnen.

De Fabrieksnijverheid-Commissie.

Deze werd 26 Sept. j.l. door den G. G. geinstalleerd met een uitvoerige rede, welke de Ind. bladen in haar geheel weergeven.

Naar aanleiding daarvan schrijft het „Bat. Handelsbl." onder meer:

„De urgentie van een onderzoek als waarmede deze commissie zich bezig zal houden, is voortgevloeid uit den oorlogstoestand, welke thans reeds langer dan een jaar duurt. En eerst nu zal men aan het werk gaan om na te gaan, wat hier vervaardigd zou kunnen worden van alles hetwelk tot dusver uit den vreemde wordt betrokken.

Als deze commissie haar taak even actief opvat als de befaamde Mindere Welvaart Commissie b.v., dan kunnen we er wel op rekenen spoedig op de hoogte te zijn van de onwikkelingsmogelijkheid eener nationale Indische fabrieksnijverheid.

Behalve de late benoeming dezer commissie heeft ons ook hare samenstelling getroffen. Deze lijkt ons zeer ongelukkig. Al mag getuigd worden, dat inderdaad kopstukken uit de Indische samenleving zijn gevonden, gelooven wij toch, dat de positie van het meerendeel der leden hen niet aanwijst als de personen, welke men hebben moet voor studie op industrieel gebied. Bovendien komt het ons voor, dat het streng ambtelijk karakter der commissie een drawback zal vormen, omdat ontwikkeling eener nationale industrie alleen verkregen kan worden door particulier initiatief en ambtelijke invloed daarop maar al te vaak bewezen heeft remmend te werken."

De Zijderupsteelt in Indië.

Aan dit onderwerp wijdt het „Bat. Nieuwsbl." een drietal hoofdartikelen. Schrijver betoogt hoe nuttig het zou zijn, twee centrale stations op te richten, een op Java en een in Atjeh, waar zoowel de reeds in Ned.-Indië gekweekte zijderupsrassen als de van elders ingevoerde worden bijeengebracht. Deze rassen worden aan die stations aan een voorloopig vergelijkend onderzoek onderworpen en alleen de eitjes van de rupsenrassen, die blijkens dit onderzoek voor verdere proefnemingen in aanmerking komen, worden aan de andere tuinen verstrekt.

Schrijver besluit: „het is te hopen, dat de Ned. Indische regeering, die met het oog op de tijdsomstandigheden deze plannen heeft ter zijde gelegd, aan de uitvoering daarvan alsnog spoedig gevolg mag geven, daar een ontwikkeling van de zijde-industrie hier te lande als volksbedrijf zeer veel zal bijdragen tot de welvaart der Inlandsche bevolking."

Handelsonderwijs.

Te Medan is onlangs opgericht de Bond tot bevordering van het handelsonderwijs in Nederlandsch-Indië, naar we reeds berichtten. Nader lezen wij:

De gevolgde weg is al zeer merkwaardig, niettemin doelmatig. Men was bijeengekomen in de kleine zaal van hotel De Boer om tot de oprichting te geraken, doch kwam tot de conclusie, dat de vereeniging...... reeds bestond! In alle stilte had ze zich geconstitueerd en telde reeds twaalf leden, die in een onderonsje de door den heer Wiebenga ontworpen statuten hadden onderschreven. Zoó kon men niet anders doen dan zich onderwerpen aan de gereedgemaakte wetten, wilde men toetreden. Zóózeer overviel de mededeeling van het reeds bestaan van den bond de aanwezigen, dat ze een oogenblik beduusd voor zich keken. Zelfs de heer Vetter, die presideerde, was daarvan niet op de hoogte! Echter de truc van den heer Wiebenga ging volkomen op; zonder veel gedelibereer kwam de bond tot stand.

Maar...... het was nog een bond zonder afdeelingen. Hij is opgericht in de hoop, dat de plaatselijke bestaande of op te richten vereenigingen in geheel Insulinde zullen toetreden. De bedoeling is, cursussen in verschillende vakken, het handelsonderwijs betreffende, in het leven te roepen en te geraken tot een examen, dat voor geheel Indië gelijke eischen stelt, zoodat het diploma van den bond inderdaad waarde heeft.

Een goede daad van den Landvoogd.

De G.-G. heeft het voornemen geopperd om het landgoed Tjipanas in te krimpen tot het park en de naaste omgeving van het buitenverblijf en de overige gronden in erfelijk individueel bezit af te staan aan de Inlandsche landbouwers. De inrichting en het beheer van het domein zullen voorts gemoderniseerd worden en in elk geval wordt overgegaan tot de afschaffing van de thans bestaande onbetaalde persoonlijke diensten.

Suriname.

Omtrent de grens tusschen Suriname en Fransch Guyana lezen wij in het jongste Oranjeboek het volgende:

„Den 30sten September 1915 werd te Parijs onderteekend een Verdrag tusschen Nederland en Frankrijk tot gedeeltelijke vaststelling van de grens tusschen Suriname en Fransch Guyana. Die grens werd van ouds zonder nadere aanduiding gevormd door de Marowijnerivier. Het verdrag nu bakent den juisten loop der grens af op het gedeelte der rivier, gelegen tusschen het Noordelijke uiteinde van het aan Nederland toebehoorend Stoelmanseiland en het Zuidelijke uiteinde van het Fransche eiland Portal. Het is vooral in dit gedeelte van de rivier, dat reeds in het eind der vorige eeuw meer en meer zoowel aan de Nederlandsche als aan de Fransche oevers goud gewonnen werd.

In de laatstverloopen jaren bereikten bovendien de beide Regeeringen aanvragen om concessies tot het baggeren van goud ook in het aangeduide deel van de rivier zelf. Het tot stand komen van eene regeling tusschen Nederland en Frankrijk aangaande baggerconcessies werd daardoor voor de beide koloniën van groot belang. Het bleek echter niet mogelijk zoodanige regeling te treffen, zonder tevens de grens over het bewuste deel der rivier vast te stellen. Met het oog op deze omstandigheid is in het verdrag van 30 September j.l. een grensregeling van dat gedeelte der rivier neergelegd, waaraan zich dan voorschriften over het verleenen van baggerconcessies en over de scheepvaart op de rivier aansluiten.

Een ontwerp van wet tot goedkeuring van het Verdrag is in voorbereiding."

Hierop volgt dan in het Oranjeboek de tekst van het Verdrag, waarop wij ons voorstellen terug te komen. Alleen zij nu reeds medegedeeld, dat in het Verdrag een arbitrage-clausule is opgenomen, krachtens welke het Haagsche hof voor arbitrage geroepen zal kunnen worden omtrent de uitvoeringsbepalingen der goudbaggerconcessies te beslissen.

Een eeresaluut aan onzen Minister van Buitenlandsche Zaken, die deze oude aangelegenheid tot een begin van beslissing heeft gebracht, waarschijnlijk niet zonder veel tegenstribbeling van de zijde der Fransche Regeering. Wij spreken van een oude aangelegenheid, omdat in het verslag van de Nederlandsche afdeeling der gemengde grenscommissie van 1861 reeds een voorstel was gedaan omtrent den loop van de grenslijn in de Marowijne, een voorstel dat, zoo wij ons wel herinneren, overeenkomt met de thans voorgestelde regeling.

Beide mogendheden behouden zich een latere overeenkomst voor omtrent de grens buiten het in het verdrag genoemde gedeelte. In verband hiermede doet het vreemd aan, dat op de „Overzichtskaart van Suriname", die wij in ons nummer van 28 October bespraken, hiermede geen rekening is gehouden. Men zie over deze kwestie het artikel „De grenzen van Nederlandsch Guiana" in het tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap van December 1898.

Waarom de baggerconcessie niet mogelijk was zonder de grensregeling, is voor den buitenstaander niet duidelijk. De tekst zelf van het Verdrag versterkt ons in de meening, dat het verleenen van een gemeenschappelijke concessie, afgescheiden van de grensregeling, mogelijk was. Ware dit geschied, dan had de concessie, die toch voor beide koloniën van groot belang kan worden, reeds lang verleend kunnen zijn. De concessie-aanvraag heeft een respectabelen ouderdom en het is te hopen, dat de zaak nu verder vlug van stapel loopt. Het geduld ook van den geduldigsten concessie-aanvrager heeft grenzen.

* * *

In „De West" van 1 Oct. een interessant stuk over de Compagnie des Mnies d'or aan de Lawa, een onderhoud n.l. met luitenant Nieuwland, die pas was teruggekeerd van het Lawa-gebied. Hoewel de stroopers sedert geruimen tijd zijn weggebleven, meende luitenant Nieuwland, dat de tijd nog niet gekomen is om de gewapende macht terug te trekken. Voor de wijze, waarop op het placer gewerkt wordt, heeft hij oprechte bewondering; het is een prachtonderneming, die aanspraak heeft op appreciatie. Men denke slechts aan de vele handen, die daar werk vinden en andere directe en indirecte voordeelen, welke een bedrijf op die schaal oplevert aan de kolonie.

De regeling van het bedrijf is magnifiek. Er wordt zeer minutieus en systematisch gewerkt. De administratie is prachtig en er heerscht orde op het placer. En nu reeds worden maatregelen genomen, om, mocht te eeniger tijd de goudvoorraad uitgeput zijn, aan de onderneming waarde te geven door middel van cultures. Reeds is een vrij aanzienlijke rubberaanplant aanwezig.

Over de klachten van arbeiders, die „De West" in een vorig nummer had behandeld, kon de heer Nieuwland geen definitief oordeel uitspreken. Het verwonderde hem echter te lezen van een geest van ontevredenheid, die er zou heerschen. Hij heeft daarvan niets kunnen merken. Soms ging het zelfs heel jolig toe op verschillende emplacementen, die hij meermalen met den directeur bezocht.

Het placer is wel voorzien van geneesmiddelen. Aan den waterkant is een uitgebreide apotheek, terwijl op de emplacementen kleinere apotheekjes zijn.

Het viel den heer Nieuwland op, dat veel Fransche vrouwen, vooral van de eilanden, haar mannen volgen, en dat deze vrouwen ook meewerken in de goudvelden. Dit schijnen de Surinaamsche vrouwen niet te doen, ten minste niet naar de Cie des Mines d'or. Wanneer man en vrouw daar samen gaan werken, is dat ongetwijfeld een groot voordeel, daar de man dan niet zijn vrouw in de stad heeft te onderhouden en ze samen van de levensmiddelen, waar ze recht op hebben, op het placer kunnen leven, en hetgeen ze in geld verdienen, overhouden.

Ook met den agent der compagnie had de redacteur van „De West" een belangrijk onderhoud, waarin een groot deel der klachten werd weerlegd.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Antithese. Kromo haalt in de „Goentoer Bergerak" 't volgende aan, van wat het „Soer N.blad" onder het hoofd „Als Inlanders meneer worden" schrijft: „Op een der groote handelskantoren werkt [of liever werkte] een Inlandsche djoeroetoelis tegen een bezoldiging van ƒ 40.— per maand. Gisteren had de chef van het handelshuis een pakje weg te sturen, en daar de kantoorlooper toevallig uit was, droeg hij den djoeroetoelis op, in een dogcart te stappen, en het pakje even naar het station te brengen. De djoeroetoelis, zeer beleefd [Javanen zijn altijd beleefd], antwoordde in het Maleisch: „ik zal het voor dezen keer doen, toean, maar U heeft mij voor zulk werk niet aangenomen, en dus doe ik het in het vervolg ook niet meer." De chef bleef een oogenblik versteld staan, nam daarop het pakje onder zijn arm, stapte er mee in een dogcart, en bracht het bestelgoed zelf naar het station. Maar voor het verlaten van zijn kantoor, gaf hij eerst gauw even den djoeroetoelis zijn congé".

O, dat hatelijk generaliseeren, — zoo verhaalt Kromo verder. De djoeroetoelis schijnt een revolutionnair te zijn. We zullen buiten beschouwing laten de wijze, waarop het verzoek werd gedaan. Laat ons aannemen, dat de chef het verzoek niet op barschen toon heeft gedaan en dat de djoeroetoelis ter wille van de goed verstandhouding rekening houdende met het geval van force majeure, een weinig water in zijn wijn diende te gieten, dus afwijken van de voorwaarde, waarop hij werd aangesteld; is het daarom noodig om naar aanleiding daarvan te schrijven: „als Inlanders meneer worden" waarmee te kennen wordt gegeven, dat wij, Inlanders, over het algemeen brutaal zijn geworden? De heer Weber weet, dat 99 % van djoeroetoelis' collega's hun chef niet met het pakje naar het station zouden laten gaan. En de heer Weber kent natuurlijk ook het onderscheid tusschen brutaliteit en vrijmoedigheid. Waarom nu altijd die hatelijkheden, terwijl de ethici druk bezig zijn aan de associatie. Wilt u per sé de antithese, heer Weber?! Zoo vraagt Kromo.

Mekkagangers. In Mekka heerscht veel ellende, vertellen de Mekkagangers, die op Java teruggekeerd zijn. Twee keeren per dag deelt de Sjeriff daar brood uit, maar de Javanen krijgen er niet genoeg van. Bij lieden, waar geld en veel levensmiddelen verondersteld worden in huis te zijn, wordt dan ook flink gestolen. Vele sterfgevallen hebben er plaats. En toch, niettegenstaande de waarschuwingen van de Regeering blijven de Inlanders er heen gaan. Laatst, toen er weer een heele troep van Batavia vertrok — zoo verhaalt de Tjahaja Timor — kwamen zij te Singapore tot de onaangename ontdekking, dat er geen boot gereed lag om de reis naar Djeddah te maken. De menschen moesten naar Djambi terugkeeren.

Het blad releveert, dat men om drieërlei reden naar Mekka kan gaan: Geroepen 1e. door God, 2e. door den profeet Abraham, 3e. door den duivel.

De Kaoem Moeda geeft een opgaaf van de gelden, door het Steuncomité in ontvangst genomen voor de noodlijdende Mekkagangers, t.w. ƒ 89000 voor met name aangeduide personen en ƒ 16000 aan liefdegaven, voor 't grootste gedeelte door Europeanen geschonken. Dank zij de bemoeienis der Hollandsche Regeering, zullen geleidelijk vijf stoomschepen naar Mekka gezonden worden om de achtergebleven Mekkagangers af te halen. Zij, die geen geld bij zich hebben, moeten een schuldbewijs teekenen, dat zij, in Indië teruggekeerd, de reis- en andere kosten zullen terugbetalen. Toch wordt nog een beroep gedaan op den weldadigheidszin der ingezetenen. Meerdere liefdegaven zullen zeer welkom zijn voor de vele kosten, die nog gemaakt moeten worden, ook voor de velen, die niet naar Indië wenschen terug te keeren.

Arabieren. De Oetoesan Melajoe verhaalt, dat van een Maleische weefschool in de Padangsche bovenlanden, een Arabier verwijderd moest worden, omdat hij te veel naar de meisjes keek. Laatst kwam er te Batavia een verkrachtingszaak voor van een Arabier op een dertienjarig meisje. Gelukkig, zegt het anti-Arabisch gestelde artikel, dat de Menangkabauers van oudsher mans genoeg zijn om een Arabier aan te durven. De Bedouinen tusschen Djeddah, Mekka en Medina hebben dit reeds meer dan eens ondervonden. De honderdduizenden Menangkabauers zullen zich niet door de enkele Arabieren van Padang laten ringelooren. Te Toeban zijn de Arabieren zoo bang geweest voor de Chineezen, dat zij de hulp der Javanen hebben moeten inroepen. Van de Oetoesan Hindia wordt gezegd, dat het Arabische kapitaal daarvan een willig werktuig gemaakt heeft om de Inlanders tegen de Chineezen op te stoken. Zelf durven de Arabieren dit niet.

De S. I. in Palembang en elders. De Pantjaran Warta vermeldt, dat de Sarikat Islam te Moeara Enim (Palembang) een motorboot en een auto er op nahoudt in 't belang van de dienstreizen van het vereenigingsbestuur. Beide vervoermiddelen kunnen echter ook aan anderen verhuurd worden.

Te Palembang werd een Sarikat Islammer door een gewapenden politiedienaar doodgeschoten. In een zekere dessa werd het districtshoofd door de Sarikat-Islammers vermoord. Bij een daarop gevolgde huiszoeking werden bij twee Inlanders 140 geweren en een Browning pistool gevonden. De Controleur had tevoren een Inlander aangesproken om hem aan de betaling zijner belastingen te herinneren. Deze verzocht toen even naar zijne woning te mogen gaan. Kort daarop kwam hij terug met het bewijs van zijn lidmaatschap van de S. I. om zijn hals gehangen en een sabel in de hand, naar men zegt om amok te maken. Het revolver van den Controleur ketste, waarna de politiedienaren dien Inlander afmaakten. Op zijn verdere tournée ontmoette de Controleur nog meer Sarikat Islammers, die ook hun bewijs van lidmaatschap om den hals gehangen hadden. Hij vond 't toen maar beter naar Palembang terug te keeren. Van verdere dergelijke ongeregeldheden wordt in dit blad gewag gemaakt.

De Sinar Djawa constateert, dat in een onderdistrikt in Magelang (Kedoe) op 10 man na, alle 900 leden van de S. I. aldaar hun ontslag genomen hebben, omdat zij de minimum contributie van 5 cents 's maands te hoog vonden.

De Oetoesan Hindia geeft de openingsrede van den Voorzitter der centrale S. I., ter gelegenheid van het te Soerabaja gehouden Congres der S. I. Daarin deed deze duidelijk uitkomen, dat de oprichting van de S. I. plaats had overeenkomstig de voorspellingen van Djojobojo. Het daarbij voorop gestelde doel kan, zegt hij, slechts bereikt worden als het sedert den tijd van Modjopait verloren gegane nationalisme weer in het leven wordt geroepen. De Islam moet dan de band zijn, die Madoereezen, Javanen, Soendaneezen, Palembangers, Bandjareezen enz., bij elkaar houdt. Men behoeft zich geenszins ongerust te maken, dat het op den voorgrond stellen van den godsdienst oorzaak zal zijn van woelingen en ordeverstoringen, als men den Inlander maar niet beleedigt, hem slechts als een mensch behandelt.

Tot dusverre, zoo gaat de redenaar voort, wil de Regeering de zoo noodige rechtspersoonlijkheid niet aan de Centrale S. I. verleenen. Toch zijn de locale S. I. vereenigingen met rechtspersoonlijkheid daarbij aangesloten; ten langen laatste zal de Regeering niet anders kunnen doen, dan ook de Centrale wettelijk te erkennen.

Op dit congres werden de nieuwe statuten der S. I. vastgesteld. Opnieuw zal dan de goedkeuring der Regeering daarop gevraagd worden. De hoofdzetel is en blijft Soerabaja. Leden kunnen slechts zijn: als rechtspersoon erkende vereenigingen, waarvan de statuten overeenkomen met het door de Centrale S. I. vastgestelde model. Niet Inlanders kunnen alleen in het bestuur worden opgenomen als commissaris of adviseur, en hoogstens ten getale van twee.

Ook werd nog gesproken over het misbruik van sterken drank. In navolging van de Europeanen en dan nog wel van vertegenwoordigers der Regeering, wordt nu door den Inlander een overmatig gebruik van sterken drank

gemaakt. Noodig is 't een algemeen drankverbod voor Inlanders te maken. De meer ontwikkelde rassen kunnen voor zich zelf beter oordeelen, wanneer en in hoeverre de drank voor hen nuttig of schadelijk is; wij, Inlanders, zijn daartoe nog te dom, volgen in alles de gewoonten, ook de slechte, van andere rassen na.

Verder werd een voordracht gehouden over militieplicht. Deze zaak werd door Raden Achmad bestreden. Wijzende op Brazilië, de Philippijnen en Tripoli, zeide hij, dat bij gebreke van een krachtige vloot, Java zich alleen dan kon staande houden in den strijd tegen een buitenlandschen vijand, als het een zelfstandige staat was, dus zelf oorlog zou kunnen verklaren en vrede sluiten. Militieplicht is alleen dan voor den Javaan aannemelijk, als daarmede gepaard gaat „een Koninklijke verklaring", dat zij leidt tot de politieke zelfstandigheid van Indië. Zoo niet, dan is deze te beschouwen als een nieuwe belasting voor den Javaan.

De S. I. wil te Soerabaja een dessabank oprichten. De ambtenaar voor het volkscredietwezen gaf het vereenigingsbestuur in overweging de dessabanken te Papar (Kediri) als model te nemen, die, volgens dien ambtenaar, uitstekend zijn ingericht. Een der redacteuren van de „Oetoesan Hindia" ging toen naar Papar om zich van den toestand aldaar te overtuigen, maar bevond, dat de vorige wedono, die inmiddels Patih geworden was, een som van ƒ 2900, die hij van de kleine banken ter overstorting in de afdeelingsbank ontvangen had, niet verantwoord en niet aan zijn opvolger had overgegeven. De zaak is nu in onderzoek. Men vreest, dat er ook geknoeid is met de dessaloemboengs.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Aanhouding van een Duitsch-Amerikaansch schip. De „Perniagan" maakt melding van de aanhouding te Tandjong Priok van een Amerikaansch schip, dat een lading had van geweren, ammunitie, een duikboot, benevens een installatie voor draadlooze telegraphie, geconsigneerd aan een firma te Anjer, die blijkbaar niet bestaat. De bemanning bestond uit Duitsche Amerikanen.

Chineezen contra Japanners. De andere rassen — alzoo de „Warna Warta" — gevoelen nu reeds den druk door de Chineesche eendracht teweeg gebracht .Als een staaltje hiervan wordt het volgende gemeld: Op verschillende plaatsen werden circussen geboycot, alleen omdat onder het personeel zich enkele Japanners bevonden. Een circus te Djokdja laat nu weten, dat zich onder de spelers slechts Amerikanen, Bengaleezen, Chineezen en Maleiers bevinden, en dat nooit Japanners hebben meegedaan. Schriftelijk werd deze verklaring bevestigd door de Tiong Hoa Hwe Koan van Bandong, Tasikmelaja en Tjilatjap. Een som van ƒ 10.000 werd uitgeloofd aan dengene, die het tegendeel kon bewijzen. De Tjhoen Tjhioe meldt verder, dat dit circus te Semarang een voorstelling heeft gegeven, waar van de opbrengst 10 pct. werd afgedragen aan het Ay Hok Kwan fonds.

Gelijke Rechten. Ook de „Bintang Soerabaja" is verontwaardigd over het schelden en beleedigen van den Inlander in het „N. v. d. D. van N.-I."; en dat in dezen tijd, nu de Inlandsche bevolking haar trouw aan den Nederlandschen Staat wil toonen! Gelukkig, dat er nog Javanen-vrienden in Holland zijn (de namen van Mr. van Deventer en Mr. Fock worden genoemd), roept het blad uit: en 't is te hopen, dat zij hun stem zullen laten hooren om den hoofdredacteur van genoemd blad uit Indië te doen verwijderen, zooals men met Tjipto en Soewardi gedaan heeft.

Voor de zending. Bovengenoemd blad verklaart, dat zelfs kinderen hebben ingeteekend op de lijsten, die rondgingen in de Inlandsche Christengemeenten, om de zending in deze moeilijke tijden geldelijk te steunen. Ook vijf Mohamedanen hebben daarvoor geld gegeven.

Arabieren-manieren. Eenige honderden opgezetenen van een particulier land in Soerabaja zijn, volgens hetzelfde blad, bij den regent ter hoofdplaats geweest om te klagen over den nieuwen eigenaar, een Arabier. Hij moet n.m. verscheidene opgezetenen van het land hebben weggejaagd, ja met behulp van de dessapolitie een heilig graf gelijk met den grond gemaakt hebben, alleen maar om zooveel mogelijk huurhuizen te kunnen bouwen; en daarbij misbruik gemaakt hebben van den naam van den Assistent Resident. Daarna moeten zij aan dien regent (volgens een ander blad, de „Perniagan"), vergunning gevraagd hebben om dien Arabier te vermoorden. De regent moet toen de leden tot kalmte gebracht hebben en beloofd den Arabier te zullen vervolgen, wegens grafschennis.

Èen nuttige Instelling. De „Pewarta Soerabaja" doet met groote vreugde de mededeeling, dat den 27en September l.l. in haar drukkerij een rechtskundig bureau, „Justitia" geheeten, geopend zou worden, waar alle zaken in verband met de rechtspraak besproken en behandeld kunnen worden, zooals het innen van schulden, zoowel oude als nieuwe, op plaatsen in geheel N.-I. Voorts zullen inlichtingen worden verstrekt aan handelaren en fabrikanten in zaken, die behandeld moeten worden voor de Raden van Justitie, Landraden, Residentiegerichten, Landgerechten, Regentschapsgerechten, Districtsgerechten en Politierol, zoowel voor crimineele als civiele zaken. Het bureau zal tevens raad geven bij het oprichten van maatschappijen, handelskongsies en Naamlooze Vennootschappen, opdat bekrachtiging van regeeringswege kan worden verleend en ook de regeling tot het deponeeren van namen van firma's, handelsmerken, etiketten, van cigaretten, tabak, zeep, koffie, enz. op zich nemen, wil raad en bijstand verleenen, zoowel aan handelaren als aan particulieren, die in moeilijkheden verkeeren; rekesten opmaken voor aanvragen om faillietverklaring of opheffing daarvan; concepten van overeenkomsten voor verschillende transacties, geldleeningen, beleeningen van goederen, huren van huizen, enz. De onkosten zullen matig zijn: 5 pct. van de sommen, waarover de handeling loopt, voor de geabonneerden van dit bureau. Verschillende advocaten en procureurs zullen aan dit bureau als adviseurs verbonden zijn. Reeds tientallen van Chineesche handelaren en fabrikanten zijn als abonné tot dit kantoor toegetreden.

Van Vreemde Koloniën.

De koloniën in Asquith's rede.

Het was te verwachten, dat het aandeel door de koloniën genomen —, of aan de koloniën gegeven in den langdurigen wereldoorlog een niet onbelangrijk gedeelte zou uitmaken van de rede die Engeland's eerste minister in het Lagerhuis zou houden. Inderdaad heeft hetgeen daarover gezegd is dan ook behoord tot de hartelijkst toegejuichde passages.

Hoe heeft Groot-Brittanië de ontzaglijke legermacht kunnen leveren, die het in verschillende werelddeelen op de been houdt? Canada heeft 96000 man gegeven voor het expeditieleger; Australië 92000; N.-Zeeland 25000; Z.-Afrika heeft, na den goed geslaagden veldtocht in Damaraland, belangrijke contingenten voor Centr.- en O.-Afr. en verder 6500 man voor den dienst in Europa beschikbaar gesteld. N. Foundland gaf 1600 man, behalve zijn belangrijke bijdrage voor de vloot. W.-Indië zond 2000. Terwijl de hulp van Britsch-Indië, dat geheele afdeelingen onder eigen landshoofden naar Europa zond, bekend is, kwamen uit Ceylon evenals uit de Fidzji-eilanden nog afzonderlijke contingenten. Hieraan zijn de in die landen in garnizoen gebleven en nog beschikbare strijders toe te voegen, en de velen, die op eigen gelegenheid naar Engeland zijn gekomen om zich aan te melden, zijn er ook niet onder begrepen.

Bij het overzicht der vele operatieterreinen, noemde Asquith de veldtocht in Mesopotamië volkomen geslaagd. Na een schitterende reeks krijgsverrichtingen zijn de Turken over de Euphraat en de Tigris gedreven en de troepen van generaal Nixon hebben Bagdad in het gezicht.

De verklaring, dat in den geheelen oorlog geen schitterender krijgsverrichtingen zijn uitgevoerd, deed even denken aan een willen overtroeven van 't Botha-succes, waarvan de wereld en zelfs de Duitsche regeering gewaagde als van een door (Hollandsche) Boeren bevochten overwinning.

Als men over de krijgsverrichtingen aan de Dardanellen een oordeel velt, moet men, zeide de Premier, bedenken, wat gebeurd zou zijn als zij niet waren ondernomen. Waarschijnlijk zou dat den Russen in den Kaukasus groot nadeel hebben gedaan, de Turken hadden ook hun grooten aanval op Egypte kunnen doorzetten en de expeditie naar Mesopotamië had een ander verloop gehad. De strijdmacht op Gallipolli heeft 200.000 Turken vastgehouden en doet dit op het oogenblik nog.

Aan hetgeen de vloot in verre zeeën gedaan heeft en nog doet, waardoor de marine en handelsvloot van de vijandelijke landen daar geheel verbannen zijn, gaf Asquith ook ruime aandacht.

Bij hetgeen boven over de hulp, die door Z.-Afrika verleend wordt, is overgenomen, teekenen wij aan, dat deze voor Midden- en O.-Afr. doelt op alsnog te ondernemen krijgsverrichtingen. In O.-Afr. waren de Britten tot nu toe in dezen oorlog geenszins fortuinlijk, de mededeeling in het parlement wijst er op, dat de kans andermaal gewaagd zal worden, waarbij de hoop op de leiding van Botha en de bekwaamheid der Boerenstrijders wordt gevestigd.

Onrust in Zuid-Arabië.

„Sada Islam", het te Bagdad verschijnend Arabisch blad, weet mede te deelen dat de Eng. expeditie tegen Mesopotamië groote opwinding zou hebben veroorzaakt onder de Arabieren aan de kust van Zuid-Arabië, van Babel Mandeb tot aan Maskate. Sedert de inneming van La Hadj door de Turksche en Arabische troepen is de beweging nog toegenomen. De stammen, die het bergland van Hadramaut bewonen, hebben onder aanvoering van Inerim, gouverneur van Djebel, die den heiligen oorlog uitriep, naar de wapenen gegrepen en de Eng. koloniën aan de kust aangevallen. Nadat de Eng. te Makala versterkingen hadden aan wal gezet werd de strijd ook naar het binnenland overgebracht. Hoewel de Eng. over kanonnen en machinegeweren beschikten, werden zij door de 1200 Arabieren omsingeld, die 3 kanonnen, 7 mitrailleurs en meer dan 800 geweren met munitie buit maakten. Een groot aantal Eng. is gedood, velen anderen vluchtten in een kanonneerboot naar Makala.

Deze plaats is ontruimd in afwachting van versterking uit Br.-Indië.

Men bedenke dat het een T. bericht is, maar het Wolffagentschap zond het den 5en November de wereld in en er is nog geen logenstraffing van Eng. zijde gepubliceerd. Dit doet vermoeden, dat er althans wel iets van waar zal wezen. Daar de krijgsverrichtingen te Mesopotamië tot het glanspunt van Asquith's groote rede zijn gemaakt, bestond er te meer reden om de schaduw, die er zoo op wordt geworpen, te doen verdwijnen. Of is ons de tegenspraak ontgaan?

Het Suezkanaal.

Volgens de „Italia" vertelden in Napels aangekomen reizigers, dat de Engelschen bezig zijn aan het Suezkanaal groote hydraulische werken uit te voeren, om zoo noodig uitgestrekte landstreken onder water te kunnen zetten. Op die landstreken zouden zich verdedigingswerken bevinden, die dan door kanonneerbooten van het noodige kunnen worden voorzien.

Hoewel 't bericht niet onwaarschijnlijk behoeft te worden genoemd, is de kans toch vrij groot, dat de bij het kanaal aanwezige groote machines tot eenig fantaseeren aanleiding hebben gegeven. De Turksch-Duitsche manoeuvre, die tegen het kanaal was gericht, schijnt wel — in de ware beteekenis van 't woord — in het zand verloopen te zijn, maar Engeland kan bedacht blijven op een hervatten van dat plan. Slaagt een aanvaller, met trotseering der woestijn, erin een sterke macht in de kanaalstreek te brengen, dan zou de zandmoeilijkheid overwonnen zijn, en aan een inundatie gedacht kunnen worden.

Hopen wij dat de oorlogsellende niet andermaal over het kanaal zal strijken, afgescheiden daarvan zou het nemen van een inundatieproef het land wellicht ten goede kunnen

komen, maar met zoetwater dan. De opbloeiende omgeving van het zoetwaterkanaal op eenigen afstand van 't Suezkanaal is hiervoor een aanwijzing.

Toch een Rijksconferentie!

Toen het vorige jaar sprake was van het weer houden van de bijeenkomst te Londen, die periodiek de vertegenwoordigers der kroonkoloniën laat samenkomen met de regeering van het moederland, vernam men, dat de regeering de conferentie wilde uitstellen tot dat meer normale tijden zouden zijn ingetreden. In de bijzondere omstandigheden, waarin 't moederland en de kroonkoloniën verkeeren, werd het niet gunstig en zelfs niet verstandig geacht, de kwestiën aan de orde te stellen, die, zooals bij vorige gelegenheid gebleken is, gevoeligheden kunnen opwekken en prikkelen. Ook meende men dat het geen practisch nut kon hebben nu over zaken te spreken, wier afwikkeling op den grondslag der onbekende vredesbepalingen zou moeten plaats vinden. Een factor, die ook van invloed was, op het besluit der regeering, was de nieuwsgierigheid, die eenige der koloniale besturen toonden over het haar toegedachte lot in en na den oorlog en het haar toe te kennen aandeel in de te voeren vredesonderhandelingen. De bezwaren, de tegenstellingen, de nieuwsgierigheid schijnen voldoende getemperd om nu de conferentie niet meer te vreezen. Althans de Times weet ons te melden, dat Massey, eerste minister van Nieuw Zeeland, en Sir J. Ward, half December uit Christchurch zullen vertrekken om aan de Rijksconferentie te Londen deel te nemen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

De Djambi-concessies.

De heer E. Deen heeft een nieuwe brochure over de Djambi-concessies 't licht doen zien. Zij is getiteld „De meest gewenschte oplossing".

Deze meest gewenschte oplossing is volgens den heer Deen, dat de Regeering aan een maatschappij, of aan verschillende maatschappijen, de exploitatie van Djambi zal opdragen in dier voege, dat de olie zal worden gevoerd naar de kust, waar deze dan door de Regeering in ontvangst wordt genomen, en in groote reservoirs wordt opgeslagen. Aldaar kan dan de eenvoudige bewerking plaats hebben tot afscheiding van de benzine van de ruwe olie, terwijl het overblijvende product door het Gouvernement ter beschikking kan worden gesteld van de marine of de binnenlandsche nijverheid, en voor zoover deze het niet kan gebruiken door Gouvernements-agenten te koop kan worden aangeboden.

Ook kan het met tankschepen naar Europa worden gevoerd en te Rotterdam en Amsterdam in reservoirs worden opgeslagen, waar dan de groote Europeesche raffinadeurs het wel zullen komen afhalen. Het spreekt van zelf, dat de Regeering aan een maatschappij, die het terrein exploiteert en de olie in de reservoirs van de Regeering aflevert, een zeker bedrag van de opbrengst zal moeten uitkeeren.

Nederlandsche Timor-expeditie.

Prof. dr. H. G. Jonker, hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Delft, vertrekt heden — naar wij reeds met een enkel woord hadden gemeld — met de „Koningin der Nederlanden" naar Nederlandsch-Indië om in opdracht der regeering een systematisch palaeontologisch onderzoek op Timor in te stellen. Door de expedities, welke in 1911 onder leiding van prof. dr. G. A. F. Molengraaf uit Delft in Midden-Timor, en van prof. dr. J. Wanner uit Bonn in West-Timor hebben gewerkt, is gebleken, dat dit eiland verrassend is aan versteeningen, waaronder tal van vormen voorkomen, die uit een wetenschappelijk oogpunt buitengewoon interessant zijn.

Het doel dezer nieuwe expeditie is nu van dit materiaal een zoo groot mogelijke hoeveelheid voor Nederlandsche musea en het Indische Mijnwezen te verwerven. Aan den leider wordt in Indië toegevoegd de heer L. J. C. van Es m.i., tijdelijk geoloog bij het Mijnwezen, terwijl de heer H. D. M. Burck, student in de mijnbouwkunde te Delft, als assistent aan den tocht zal deelnemen. Het onderzoek zal ongeveer 9 maanden duren en zich over heel Nederlandsch Timor uitstrekken. (N. Rott. Cour.).

Gouverneur-Generaal Graaf van Limburg Stirum.

Eigen Haard van 6 dezer bevat het portret met levensbijzonderheden van den nieuw-benoemden gouv.-gen. Mr. J. P. Graaf van Limburg Stirum. Het blad noemt de volgende personen die buiten den uitverkorene, als candidaten waren genoemd: Mr. C. Th. van Deventer (onlangs overleden), Mr. Dr. van Leeuwen, Mr. G. Zimmerman, Mr. D. Fock, de heeren Van Rees en Colijn.

De Indische Gids.

De Indische Gids van November opent met eene levensbeschrijving van Mr. C. Th. van Deventer, door den heer A. Mühlenfeld. De schrijver koestert voor den overledene blijkbaar een diepe vereering. Werd hem gevraagd door welke groote mannen onze koloniale geschiedenis sinds het begin der 19e eeuw gekenmerkt zou moeten worden, zonder aarzelen zou hij de namen noemen van Sir Th. S. Raffles en van Mr. C. Th. van Deventer. „Beiden waren bezield door eenzelfde sentiment, door een gelijk streven en hebben voor gelijke opvattingen en met gelijke liefde gestreden voor eenzelfde zaak en zich in de koloniale geschiedenis onvergankelijk gemaakt."

Men verzuime niet het artikel (waaraan een zeer fraai portret is toegevoegd) te lezen.

De heer R. D. Verbeek houdt eene beschouwing over de toepassing van de mijnwet in Nederlandsch-Indië; z.i. bestaat momenteel op het gebied van den mijnbouw een onhoudbare toestand in Indië.

Mr. A. G. N. Swart schrijft een geïllustreerd opstel over een nieuwe cultuur in Ned.-Indië, n.l. van den oliepalm (Elaeis Guineensis), wiens vaderland West-Afrika is, waar hij in grooten getale in het wild voorkomt. Sedert enkele jaren is men in Ned.-Indië (vooral op Sumatra) zich op de cultuur van den oliepalm gaan toeleggen, waarvan de schrijver voor de toekomst zeer veel verwacht.

De heer E. A. A. van Heekeren artikelt over „Lotsverbetering der ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur".

Verder bevat deze afl. het vervolg van het Britsch-Indisch verhaal, getiteld „De robijn van Radjasthan", door R. E. Forrest, zoomede de gewone maandelijksche rubrieken: Revue van brochures, koloniale literatuur, wetenschap en industrie, enz.

Vragen van den Dag.

In de Nov.-aflevering schrijft de heer S. Bartstra een uitvoerig artikel (bewerkt als lezing voor de Nederlandsche Vereeniging te Londen) over „De(n) Inlander in Ned.-Indië beschouwd als onderdaan en psychisch wezen." De schrijver heeft als predikant 20 jaren in Indië verblijf gehouden, blijkbaar veel omgang gehad met Inlanders uit verschillende deelen van den Indischen Archipel en hun denken, gevoelen, bestaan- en levenswijze grondig waargenomen.

Ds. Bartstra is van meening, dat de Inlander onze overheersching niet opvat als een smaad of een grief, waarvoor hij o.m. het voor de hand liggend bewijs aanvoert: den bestendigen en overheerschenden toestand van rust en vrede, niettegenstaande het aantal Nederlanders in het niet verzinkt bij de millioenen der bevolking. De goede, rustige en tevreden gemoedsstemming bij de bevolking in haar verschillende lagen is hem overal gebleken.

Verder wil schr. zich niet wagen aan een omlijnde beschrijving van het karakter van „den Inlander". Alleen somt hij eenige, althans in onze oogen, kwade eigenschappen op, die echter ruimschoots overvleugeld worden door de vele goede, door hem genoemd.

Het artikel van Ds. Bartstra laat zich aangenaam lezen; ter kennismaking volgt hier een brokstukje, dat den inlander aardig typeert.

„Op verschillende groote plaatsen van Indië, worden jaarlijks gehouden wat wij hier zouden noemen kermissen, ettelijke dagen durende van 's morgens tot 's avonds een stuk in den nacht. Te Batavia Passar Gambir, te Soerabaja Passar Malem, op andere plaatsen weer anders genoemd. Vrijwel alle Europeanen bezoeken die kermis, en duizenden, ja tienduizenden Inlanders van de plaats en uit de dorpen in den omtrek. Wie er rumoerig zijn en luidruchtig, wie er soms opschudding maken en uitgelaten zijn, wie er brooddronken zijn en soms dronken zondermeer, dat zijn Europeanen. Wie er genieten, stil en rustig, met oogen glinsterend van genot, en alleen nu en dan elkander eens aankijkend met een fonkeling van verbazing of van pret, wie er zalig-niets-doende wandelen langs de kramen en tenten, hier een kleinigheid koopend, daar voor een paar centen smullend van zoetigheden of frisschen dronk, wie daar in één woord als kinderen genieten en zonder zonde en in onberispelijke elegantie, dat zijn de Inlanders."

Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap.

Inhoud van de 1e afl. van het 57e deel: Gebruiken en gewoonten in de afdeeling Zuid-Bali. De Baliër van zijn geboorte tot zijn dood, door G. K. B. Agerbeek. — Epigraphische aanteekeningen, door Dr. N. J. Krom. X. De laatste Bhre Daha. — De troonsbestijging van Suhita, door Dr. N. J. Krom. — Prapança op een inscriptie? door Dr. N. J. Krom. — De legende van de vernietiging door tooverij van de oorspronkelijke bevolking van het schiereiland Sarmi op de Noordkust van Nieuw-Guinea en de herbevolking van dit schiereiland, door K. Gjellerup (met kaartje en afb.). — Twee pantoens van den Goenoeng Koembang, een bijdrage tot de kennis van het Soendasch in Tegal, door C. M. Pleyte.

Orgaan der Ned.-Zendingsvereeniging.

In de Oct. en Nov. nummers van dit maandblad schrijft de heer S. Coolsma een artikel over „De dooden en hunne verzorging.

De schr. geeft in het kort de geschiedenis van de verzorging der dooden bij ons te lande om daarna in bijzonderheden te vermelden op welke wijze de Mohammedaansche Soendaneezen hunne dooden verzorgen. Men vindt daarbij vele trekken terug, welke aan de oude gebruiken, zoowel van ons voorgeslacht, als aan die der oude Semieten en Egypteraren herinneren. Het leerzame stuk wordt in een volgende aflevering voortgezet.

Indisch Militair Tijdschrift.

De Sept.-afl. bevat o.m.: Over de Artillerie-inrichtingen en het materieel, door H. L. Maurer. — Betoog tegen „de vijftien karabijnen", door F. A. van Gheel Gildemeester. — Een eenvoudige opheldering door een half eskadron brigade cavalerie, door M. Thomson. — De oefeningen der Infanterie-compagnie, door X. — Eenige korte beschouwingen omtrent de vleeschkeuringen, door J. J. v. d. Berge. — Bedenkingen tegen de legeruitbreiding in Japan. — De opleiding der recruten, door Ch. — Over de scherpschuttersproef, door Alif.

Als extra-bijlage No. 36 bevat dit No.: De expeditie naar Zuid-Celebes in 1905—1906. Bewerkt door den kapitein der inf. A. W. A. Michielsen, naar het officieele verslag, opgemaakt door den kapitein van den generalen staf L. Weber. Tweede gedeelte. De actie in Loewoe.

De Macedoniër.

De Macedoniër van November bevat het portret met bijschrift van Ds. H. Dijkstra, in gereformeerde zendingskringen overbekend. — De heer H. Ph. Ingwersen beëindigt zijn beschouwingen over Sadrach, den Christen-Javaan die in vroeger jaren meer dan thans van zich liet spreken. — De zendings-consul voor Ned.-Indië, C. W. Th. baron van Boetzelaer van Dubbeldam, schrijft over „De facultatiefstelling". — De heer D. K. Wielenga over de school te Lewapakoe (Soemba).

Theosofisch maandblad voor Ned.-Indië.

In het Sept.-nummer zijn twee dames aan het woord, n.l. Mevr. M. C. Kooy—van Zeggelen, die een pleidooi houdt van de wenschelijkheid der oprichting van „Een Indisch nationale vrouwenraad" en Mevr. Kuyper-Levert, die schrijft over „Actief en passief kiesrecht der vrouw voor gemeenteraden".

Verder artikelt Mr. S. M. G. van Walsem over „Kinderwetgeving en opvoedingsgestichten". In de laatste jaren is — zegt de schr. — in Indië, zoowel van Regeeringswege als van particuliere zijde zeer veel gedaan om de jeugdige bevolking van Ned.-Indië te ontwikkelen, maar daarnaast behooren Regeering en particulieren evenzeer hun aandacht te wijden aan het verwaarloosde en misdadig aangelegde kind.

Indisch Tijdschrift voor spoor- en tramwegwezen.

In het Aug.-nummer vervolgt de heer Reitsma zijne beschouwingen over de Indische spoorwegpolitiek. Thans behandelt hij de lijn Goendih-Soerabaja en hare zijtakken (III. Het tot standkomen der verbindingen in Rembang en Soerabaja en de plannen tot uitbreiding van het net). — Verder bevat dit No. onder meer: Iets over het aandeelenkapitaal, de geldleeningen en de reserves onzer particuliere spoor- en tramwegen, door A. J. H. B. — Staatsspoorwegen op de Buitenbezittingen, door A. G.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 44: Mededeelingen van het Proefstation voor thee. De theezaadvlieg en hare bestrijding, door S. Leefmans, besproken door Dr. A. W. Nanninga. — De zijderupsteelt in Nederlandsch-Indië. — Het drogen van tabak in Bihar (Britsch-Indië). — Kamers van Landbouw in Ned.-

Indië. — Handel van Canada met Ned.-Indië in 1913—'14. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — Een los bijvoegsel geeft het portret van den benoemden gouv.-generaal Graaf van Limburg Stirum.

De Bataviasche drinkwaterleiding.

In het 31 Aug.-Nr. van het Indisch Bouwkundig Tijdschrift leest men een artikel van „Ingenieur", getiteld: De Bataviasche drinkwaterleiding en millioenenbesparing". Schr. werd getroffen door het buitengewoon hoog bedrag van rond vijf millioen gulden dat noodig geacht wordt om een stad van een paar honderd duizend zielen als Batavia van zuiver drinkwater te voorzien. Hij acht het — nu op de uitgave van verschillende takken van gouvernementsdienst ernstig besnoeid wordt, onverantwoord zooveel geld te besteden aan één noodeloos kostbare drinkwaterleiding.

Ten bewijze dat de te Batavia gedachte bronwaterleiding inderdaad ongewoon duur in aanleg zou zijn, vermeldt schr. dat de bronwaterleiding van Soerabaja (met 219.000 zielen) aan eersten aanleg kostte ruim 2 millioen gulden, die te Semarang (125.000 zielen) ruim 1 millioen gulden, terwijl de artesische waterleiding van Bandoeng (60.000 zielen) na voltooiing ongeveer 300.000 gulden gekost zal hebben.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Onze Vloot; Ons Leger; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned.-Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Ingezonden.

Rijswijk (Z.-H.), 5 Nov. '15.

Geachte Redactie.

In het „Koloniaal Weekblad" van 16 Sept. j.l. ben ik opgekomen tegen de overname in dit blad, zonder eenig protest Uwerzijds, van eenige voor de Javaansche bevolking in haar geheel zeer beleedigende zinsneden uit een artikel in het Indisch „N. v. d. D." en van de hand van mr. Van Haastert, redacteur van dat orgaan. Aan mijn opmerkingen werd door U kortweg toegevoegd, dat het niet Uwe gewoonte was, overgenomen persberichten te commentarieeren. Soit! Toch zou, meen ik, een enkel woord tot opheldering van Uw standpunt ten deze wel van pas geweest zijn.

Ik schreef toen o.m.: „Ik heb mij afgevraagd, of zoo iemand zich aan minder kwaad schuldig maakt, dan het drietal Indiërs, dat voor twee jaar als staatsgevaarlijk geïnterneerd werd. Niet ten onrechte is thans weer scherp het oog gevestigd op wat het gedrag van dokter Tjipto nu weer te zien geeft. Maar die mr. Van Haastert dan? Is 't niet even erg, wat die misdoet? De pers hier en in Indië — en ook de Regeering — moest zich, consequent, ook tegen zulk een kwaad bedrijf keeren". Thans verneem ik uit een bericht in het vóórlaatste nummer van Uw blad, dat mij eerst heden in handen kwam, uit „De Locomotief" overgenomen, dat de G.-G. aan den procureur-generaal deswege de vervolging gelast heeft van dien mr. Van Haastert. 't Zal U duidelijk zijn, dat ik hiervan met voldoening kennis nam. Die vervolging is een consequente daad. Moge het vonnis dit ook zijn!

Maar tegelijkertijd zie ik, dat Ge thans weer zonder protest Si Pantek, schr. der „Semarangsche brieven", laat begaan in het kapittelen van „De Locomotief", omdat zij die vervolging eischte en er zich in verheugt, dat de Regeering, tegen den stoutmoedigen inlandschen journalist Marco A zeggend, nu ook tegen dien mr. v. Haastert B heeft gezegd. Hoe nu weer Uw zwijgen te verklaren? *) Men zou haast gaan denken, dat Uwe Redactie het met dien criticaster van het „N. v. d. D. v. N.-I." eens is, of althans zijn geschrijf niet zoo heel erg acht, wat ik jammer zou vinden en eigenlijk ook niet gelooven kan. Een ieder, die 't wèl meent met den Inlander, moet het verkeerde en hoogst bedenkelijke van zulk onwaardig en gevaarlijk geschrijf voor oogen staan. Terecht doet het orgaan der Indo-Chineezen „Tjhoen Tjihoe" aan de Indische bladen het verwijt, dat zij zelf tot ophitsend geschrijf in de Inlandsche pers vaak aanleiding geven. „Het is bar — schrijft dit blad — zooals enkelen hunner afgeven op Inlanders en Chineezen, op zeer ongemotiveerde en onbeschaamde wijze. Deze oorzaak, de beleedigingen in de Europeesche pers, moet de Regeering beginnen weg te nemen. De bevolking zal dan inzien, dat zij rechtvaardig is en liefde voor haar koesteren" (zie het „Koloniaal Weekblad" van 4 Nov. j.l.). Zulke opmerkingen zijn ad rem, zulke waarschuwingen zeggen genoeg. Wij, Nederlanders, hebben er ons voordeel mee te doen, nu het inlandsche volkje begint te weten, wat het ontbreekt en, bewust wordend van de kracht der organisatie, zijn solidariteit, zijn energie, zijn arbeidsvermogen samenbindt om deze te drijven in de richting van wat het verlangt.

Met dank voor de plaatsing,

hoogachtend,

A. LE CLERCQ.

*) Ook onderteekende stukken worden meestal niet door ons gecommenteerd, hetgeen echter zooals de geachte Inzender terecht opmerkt, natuurlijk geen bewijs is, dat wij het onvoorwaardelijk in alles met den schrijver eens zijn. Red.-Comm.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Concept-Notulen van de Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag 30 October 1915.

Aanwezig zijn de leden: C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter, Mevrouw M. ten Bosch-Bosscher ('s-Gravenhage), J. H. Calmeijer (Apeldoorn), L. A. H. Lamie (Arnhem), F. E. Luitjes (Nijmegen), Mevrouw J. E. van Oeveren-van Schaik (Utrecht), H. W. Scheuer (Leiden), C. de Vries (Amsterdam) en E. F. Grooss, secretaris.

Afwezig de leden: R. Zuijderhoff, onder-voorzitter, A. A. C. Harting, penningmeester, Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. P. T. J. Brondgeest (Haarlem), T. Gerdes Oosterbeek (Apeldoorn), Z. G. P. Marcella (Rotterdam), J. C. van Reijn (Breda) en Mejuffrouw N. Worthington (studenten afd te Leiden).

Ten 2 uur n.m. opent de Voorzitter de vergadering en herdenkt het verlies, door de Vereeniging geleden door den dood van eenige harer werkzame leden. Aan het Bestuur van de Afdeeling Amsterdam ontviel de ijverige penningmeester, de heer H. W. Praasterink; aan dat van de Afdeeling Den Haag, het bestuurslid Mejuffrouw M. M. G. Maarschalk; aan de Studie-Commissie, haar bekwame en ijverige onder-voorzitter, de heer Mr. C. Th. van Deventer. Hunne verdiensten voor „Oost en West" werden reeds in het Koloniaal Weekblad gehuldigd, de Vereeniging zal hunne nagedachtenis in dankbare herinnering houden.

I. Overgaande tot de agenda, vraagt de Voorzitter of iemand bemerkingen heeft op de notulen van de vorige vergadering. Daar geen bedenkingen worden uitgesproken, worden deze notulen ongewijzigd goedgekeurd.

II. Instelling West-Indische Commissie.

Aangemoedigd door den bijval in de vorige Hoofdbestuursvergadering kenbaar gemaakt voor de instelling van een West-Indische Commissie, welke speciaal de belangen van onze West-Indische Koloniën zou behartigen, heeft de Voorzitter zich in betrekking gesteld tot eenige heeren, die met onze West bekend zijn en bij onze laatste hulpverleening aan Curaçao veel belangstelling daarvoor toonden, en hen genegen bevonden in zulk een commissie zitting te nemen. Op een voorloopige bijeenkomst met deze heeren werd de taak der commissie besproken en in een concept-reglement vastgelegd, terwijl de heer J. W. van Aalst, Directeur van verschillende ondernemingen in West-Indië, tot Voorzitter der commissie werd aanbevolen. Nadat het concept-reglement en de namen der in de commissie te benoemen heeren waren voorgelezen, vraagt de Voorzitter of een en ander de goedkeuring der vergadering kan wegdragen, waarop de samenstelling der commissie, met den heer van Aalst als voorzitter en de redactie van het reglement bij acclamatie worden goedgekeurd.

Van de instelling dezer commissie zal aan Z. E. den Minister van Koloniën kennis worden gegeven en in het Koloniaal Weekblad mededeeling worden gedaan.

III. Vacature Hoofdbestuur voor Amsterdam.

De heer C. de Vries, afgevaardigde van de afdeeling Amsterdam, deelt mede, dat ter vervulling van de vacature in het Hoofdbestuur door zijne afdeeling nog geen keuze is gedaan. De afdeeling wil gaarne tegemoet komen aan den wensch van het Hoofdbestuur om een Inlander af te vaardigen, doch het is nog niet gelukt een geschikt candidaat te vinden.

IV. Contributie „Oranje Kruis".

Gevolg gevende aan de toezegging in de laatste algemeene vergadering gedaan, heeft het Dagelijksch Bestuur zich gewend tot den Raad van Bestuur van den Bond „Het Oranje Kruis", met verzoek te mogen vernemen in hoeverre de Bond zich ten doel stelt om ook bij voorkomende rampen in onze Koloniën hulp te verleenen.

Het ontving daarop van den secretaris van den Bond een schrijven, dat wordt voorgelezen en waaruit blijkt, dat de Bond zich wel degelijk ten doel stelt om bij voorkomende rampen in onze Koloniën ondersteuning te verleenen, en dat de Raad van Bestuur zelfs reeds met het Bestuur van het „Smeroefonds" te Batavia is overeengekomen om bij rampen in Nederland of in Indië wederzijds hulp te verleenen bij de inzameling van gelden voor de slachtoffers.

Hieruit valt op te maken, dat het doel van den Bond „Het Oranje Kruis" niet zoo geheel buiten onze sfeer ligt en dat wij bij eventueele rampen niet te vergeefs om hulp bij den Bond zouden aankloppen, zoodat de Voorzitter in overweging geeft, onze contributie aan den Bond te handhaven en de afdeelingen verzoekt daaraan, evenals tot nu toe, deel te nemen.

De heer de Vries (Amsterdam) deelt mede, dat het schrijven van den Secretaris van den Bond „Het Oranje Kruis" de opinie van het Bestuur der afdeeling Amsterdam niet heeft gewijzigd, dat het de contributie niet gemotiveerd acht, en dat de afdeeling Amsterdam meent, daaraan niet te kunnen deelnemen.

De heer Scheuer (Leiden) geeft te kennen, dat indien deze contributie thans voor de eerste maal werd voorgesteld, hij zeker daartegen zou zijn, doch nu onze Vereeniging

reeds eenige jaren contribuante is, acht hij het niet wenschelijk daaraan thans een einde te maken.

Hierna wordt met 8 stemmen vóór en 1 stem tegen, de contributie gehandhaafd, terwijl namens de afdeelingen — met uitzondering van Amsterdam — toezegging van deelname op den ouden voet wordt gedaan.

V. „Het Koloniaal Weekblad".

In de laatste algemeene vergadering werd van enkele zijden gevraagd om „Het Koloniaal Weekblad" in anderen vorm, c.q. geïllustreerd en om de 14 dagen, uit te geven. Het Dagelijksch Bestuur heeft een en ander overwogen, doch is tot de overtuiging gekomen, dat de bedoelde veranderingen, met het oog op den financieelen toestand, voorloopig niet mogelijk zijn en de Voorzitter vraagt of soms een van de afdeelingen een gemotiveerd voorstel in deze aangelegenheid heeft te doen. Daar zulks niet het geval is, wordt overgegaan tot het volgende punt van de agenda:

VI. Bespreking van het voorstel-Brondgeest.

(Dat de vereeniging „Oost en West" het initiatief zal nemen, om te verkrijgen, dat door wijziging van art. 184 der Grondwet, het mogelijk zal worden, jaarlijks een gedeelte van de militie naar Indië te zenden).

De Voorzitter geeft zijn leedwezen te kennen, dat de heer Brondgeest op deze vergadering niet aanwezig heeft kunnen zijn om de bespreking van zijn voorstel in te leiden. De hoop van den heer Brondgeest, dat deze aangelegenheid in „het Koloniaal Weekblad" een grondige polemiek zou uitlokken, is niet vervuld, alleen werd door een belangstellende erop gewezen, dat een gedeelte van des heeren Brondgeest wenschen, n.l. vrijwillige detacheering van onze miliciens voor korten tijd naar Indië, reeds verscheidene jaren geleden werd vervuld, nog wel onder toekenning van een premie.

De Voorzitter vraagt of een der aanwezigen over deze zaak het woord wenscht te voeren, wat niet het geval blijkt te zijn.

VII. Samenwerking met verschillende vereenigingen bij het houden van lezingen over Koloniale onderwerpen.

De Voorzitter deelt mede, dat, ingevolge het verzoek in de algemeene vergadering gedaan, het Dagelijksch Bestuur zich heeft gewend tot de Besturen van de vereenigingen welke zich op Koloniaal gebied bewegen, met het verzoek bij het organiseeren van lezingen over Koloniale onderwerpen, overleg te plegen met de afdeelings-Besturen van „Oost en West". Het D. B. mocht van die vereenigingen de toezegging daartoe ontvangen; de betrekkelijke antwoorden zijn reeds in afschrift aan de afdeelingen gezonden.

VIII. Uitnoodiging sprekers.

Ook aan het verlangen om enkele op koloniaal gebied vooraanstaande mannen uit te noodigen voor de afdeelingen van „Oost en West" spreekbeurten te vervullen, werd door het Dagelijksch Bestuur voldaán. De heer J. Sibinga Mulder werd daartoe voor dit jaar bereid bevonden; hiervan is mede aan de afdeelingen mededeeling gedaan.

In aansluiting hiermede vraagt Mevrouw van Oeveren (Utrecht) of het Dagelijksch Bestuur namens het Hoofdbestuur aan het „Koloniaal Instituut" zou willen vragen om zijne films aan de afdeelingen van „Oost en West" ten gebruike af te staan, om bij de lezingen te kunnen dienen. Aan dit verzoek zal worden voldaan.

IX. Rondvraag.

a. De Voorzitter deelt mede, dat hij in de laatste vergadering van de Studie-commissie, bij de behandeling van een verzoekschrift van die Commissie aan de Regeering, vermeend heeft te moeten wijzen op de formeele verplichting van de Commissies van „Oost en West" om dergelijke geschriften in te dienen door tusschenkomst van het Hoofdbestuur. De Voorzitter der Studie-commissie vond dit wel een zeer bindende bepaling en vroeg van het Hoofdbestuur de grenzen van de zelfstandigheid der Commissie te mogen vernemen. Naar aanleiding hiervan heeft spr. een brief aan den Voorzitter der Studie-commissie opgesteld, waarop hij gaarne het oordeel der vergadering wil vernemen. In dat schrijven heeft spr. medegedeeld, dat het Hoofdbestuur van oordeel is, dat aan de Commissies, binnen de grenzen harer instructies, de meest mogelijke vrijheid van handelen moet worden gelaten; dat echter daarbij niet uit het oog mocht worden verloren de band, die tusschen die Commissies en de Vereeniging bestaat; dat de Commissies alles wat zij doen, toch doen in naam der Vereeniging, die vertegenwoordigd wordt door het Hoofdbestuur, dat tegenover de leden aansprakelijk is, behalve voor zijne eigene handelingen, voor die van de door het Hoofdbestuur in het leven geroepene Commissies; dat die verhouding maakt, dat wat b.v. in het bijzonder betreft het doen van voorstellen of het indienen van verzoekschriften aan autoriteiten zulks geschiede door tusschenkomst van het Hoofdbestuur; dat de wensch van goede samenwerking en het vertrouwen dat het Hoofdbestuur uiteraard in zijne Commissies heeft, voldoenden waarborg geven, dat daaruit geen ernstige moeilijkheden zullen voortvloeien, terwijl het niet onredelijk mag heeten, dat het Hoofdbestuur, indien er iets mocht voorkomen waarvoor het meent zich tegenover de leden niet te kunnen verantwoorden, daartegen zijne bezwaren inbrengt, met behoud van het recht der Commissies van hooger beroep op de Algemeene Vergadering.

Deze opvatting van de verhouding tusschen het Hoofdbestuur en de Commissies wordt algemeen gedeeld en het schrijven goedgekeurd.

b. mevrouw van Oeveren deelt mede, dat het Bestuur van de afdeeling Utrecht zelve de propaganda ter hand wil nemen en vraagt of het Hoofdbestuur daarvoor geen brochures heeft, welke het aan het Afdeelingsbestuur zou kunnen afstaan. Waarop de Voorzitter antwoordt, dat door het Hoofdbestuur voor de propaganda circulaires worden gebruikt, welke ook door het Afdeelingsbestuur gebruikt kunnen worden.

c. De heer Luitjes (Nijmegen) komt terug op zijn voorstel, in de vorige Hoofdbestuursvergadering gedaan, om het land, ten behoeve van de Vereening, in districten te verdeelen en dan elk district een zelfstandige afdeeling te doen vormen. De Voorzitter acht dit voorstel in zijne beteekenis en zijne gevolgen te weinig toegelicht en verklaard, om reeds voor bespreking vatbaar beschouwd te worden. Hij vraagt of de heer Luitjes bereid zou zijn, dat voorstel nader uittewerken, ook met duidelijke aanwijzing van de geldelijke gevolgen in den aanvang en in de toekomst, zoodat de voordeelen daarvan boven het huidige stelsel voor de Vereeniging in haar geheel duidelijk uitkomen. Men moet voor een dergelijke ingrijpende verandering tevoren de voor- en nadeelen goed kunnen overzien. De heer Luitjes zal dit overwegen en in de afdeeling bespreken.

Niets meer aan de orde zijnde wordt de vergadering gesloten.

De Secretaris
GROOSS.

In de Hoofdbestuursvergadering van 30 October j.l. is ingesteld: de West-Indische Commissie van de Vereeniging „Oost en West", met het doel: het behartigen van de belangen van de Nederlandsch West-Indische bezittingen of Koloniën overeenkomstig de statuten der Vereeniging „Oost en West".

In deze commissie zijn benoemd:

tot Voorzitter: de heer J. W. van Aalst te 's-Gravenhage;

tot Leden: de heeren Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk te 's-Gravenhage, Dr. H. D. Benjamins te 's-Gravenhage, Prof. Dr. J. Boeke te Leiden, Mr. C. W. Th. van den Brandhof te 's-Gravenhage en W. J. Cohen Stuart te 's-Gravenhage.

De Commissie is voor uitbreiding vatbaar en zij hoopt, dat haar doel — de opheffing van de West-Indische Koloniën — ook aan belangstellenden uit Amsterdam en Rotterdam aanleiding zal geven om tot haar toe te treden.

Het in de bovengenoemde vergadering goedgekeurde Reglement voor de Commissie is te verkrijgen bij den Secretaris, den heer E. F. Grooss, Heulstraat 17, den Haag.

In de leeszaal, Heulstraat 17, den Haag, liggen o.a. ter lezing:

1. Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, deel 71, 1e en 2e aflevering.
2. Documenten voor de economische crisis van Nederland in oorlogsgevaar, uitgegeven door de afdeeling Documentatie der Kon. Bibliotheek, 3e serie, Afleveringen 1 en 2.
3. Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard betreffende Ned.-Indië gedurende 1914, volgens het Kol. Verslag van 1915.
4. 3e Brochure van de Vereeniging Moederland en Koloniën „De Koloniale Raad" door Mr. C. B. Nederburgh.

Van de Afdeeling Haarlem:

De heer Dr. J. Dekker moest wegens ziekte uit het bestuur treden; in zijn plaats is gekozen de heer B. M. A. Carp te Bloemendaal.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
Teeken- en Schilderlessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Lessen in moderne talen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Handwerklessen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Paedagogische adviezen	Kinderjuffrouw in Indië.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
C. LEKKERKERKER, Insp. Inl. Onderw. Witte Singel 92.	„	Maleisch, Javaansch, Madoereesch, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;

II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" té Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.